

Un viatge per la prosa i poesia més recent

Al costat dels noms ja clàssics i consolidats, sorgeixen veus noves o poc conegudes amb força renovada

FRANCESC CALAFAT | València | 22 ABR 2015 - 20:55 CEST

Archivado en: Literatura catalana Comunidad Valenciana Libros Literatura España Cultura

Juli Alandes ha publicat 'La mirada del cocodril'. / JESÚS CÍSCAR

Parlar de la crisi que viu el llibre és a hores d'ara un tòpic, un tòpic inevitable, perquè amaga un drama com una seu: caiguda de vendes, desaparició de llibreries, editorials que tanquen les portes. Però amb els grans trastorns que maregen el panorama sorgeixen noves estratègies per a sortejar la tempesta. Així, al costat de les editorials que regategen els embats per a sobreviure, com ara Bromera –forta i expansiva com sempre–, Editorial 3i4, Bullent, Denes, Onada, Edicions 96, Andana, Germania, etc., sorgeixen iniciatives noves i d'estructura menuda amb voluntat de fer-se un lloc en el dispers mercat valencià. El cas més cridaner és el de Sembra Llibres, que du un any vertiginós de vida i ja ha tret al carrer més de quinze llibres. Però també podem esmentar, entre altres, Drassana, El Petit Editor, Edicions del Buc –centrades totes dues en l'edició de poesia– o Balandra Edicions, que aquests dies es presentarà en públic.

Tots aquests moviments signifiquen que la literatura vol continuar donant guerra, i la veritat és que els escriptors s'encaparren a plantar cara a les circumstàncies i ho fan amb resultats, tot s'ha de dir, altament positius en molts casos. A banda d'això, al costat dels noms ja clàssics i consolidats, sorgeixen veus noves o poc conegudes amb força renovada.

Narrativa

Amb el final de l'estiu passat aparegueren dues novel·les ben diferents, però interessants. Elvira Cambrils ofereix una segona novel·la, més consistent i atractiva que no la primera. *Tot el que tinc per ballar amb tu* (Bullent) parla d'un personatge afectat pels infortunis. Amb els referents de Dafne i Perseu de fons, creix una història sobre la por, la fragilitat i la manera com l'inconformisme individual pot generar forces d'on siga per a afrontar les adversitats. Juli Alandes, amb *La mirada del cocodril* (Alrevés) trenca un combinat de novel·la negra i històries d'espies i mercenaris en llocs exòtics, on destaca la trajectòria apassionant d'un sicari blanc originari d'Àfrica. Entreteniment, colps de gràcia, inesperats i punyents, i un llenguatge salpebrat són els seus reclams més vistosos.

No pot faltar la novel·la històrica. Joan Olivares, expert en períodes més propers (segle XIX i començament del XX), ara es cabussa en el segle XV, en concret en el destí dels jueus a través del metge Lluís Alcanyís. *El metge del rei* (Bromera) es fa llegir gràcies a una prosa eficaç i al verisme dels detalls que ambienten la València vital d'aquella època, tant en les minúcies com en els fastos reials i en les zones dedicades a l'expansió carnal. Els moments més llampants rauen en les tensions dels protagonistes que han de dur doble vida, en la clandestinitat, en les discussions polítiques i religioses, però fonamentalment en la descripció de la pesta i de les intervencions mèdiques, que assoleixen una graduació ben alta de força literària.

A un període més pròxims ens condueix Joaquim Espinós amb *Material fotogràfic* (Onada Edicions), un relat efectiu i minuciós que, per mitjà de tres amics que s'embarquen cap als Estats Units l'any 1918, vol explicar les raons per les quals molts valencians hi emigraren, i sobretot les peripècies, les penalitats i els perills amb què hagueren d'enfrontar-se en una gran urbs com Nova York. Tenint com

a punt de partida un temps similar, Maria Folch ordeix la seua *opera prima*, *Després vénen els anys* (Drassana), una obra madura i de gran atractiu que fa fàcil la complexitat de la història. A través de tres graus narratius i diversos plànols temporals en condueix de l'Ístria conquerida per Mussolini a les brigades Internacionals, a la lluita contra el feixisme, a la guerra d'Espanya, a la Segona Guerra Mundial, a la resistència a França i al nord d'Itàlia, a l'Alguer (destinació del gran protagonista) i a Roma, lloc de residència de la narradora. Aquestes muntanyes russes de temps i llocs serveixen per a fer un profund retrat humà, marcat per l'èxode i la memòria que fa i contrafà la identitat de les persones.

Situada en un temps recent que encara crema, *Primavera encesa* (Bromera), de Vicent Borràs, amb voluntat de despertar consciències, recrea les protestes dels estudiants d'aquells dies per mitjà d'un mosaic de personatges que representen diferents estrats, per escenificar els anhels i les frustracions, les angoixes i les esperances. Una novel·la coral, fragmentària i àgil que testimonia els afanys i els entrebancs d'un moment especialment conflictiu a causa d'una crisi aguda socialment i econòmicament.

Més actual encara és, si es pot dir així, *En línia* (Sembla Llibres), de Jaume Monzó, que en la seua primera obra aposta per un model totalment innovador, ja que abandona la discursivitat habitual i s'endinsa en la brevetat i l'estil sincopat propi de les converses de Whatsapp, les actualitzacions de perfil de Facebook, els correus electrònics, les entrades als blogs personals o els SMS. La història no es clou amb el llibre, sinó que pot ser continuada en la xarxa. Tot un experiment que cal veure com funciona. El llibre és una història d'adolescents i per a adolescents reals i creïbles, gens apardalats. La gràcia rau sobretot en el llenguatge que fan servir, ràpid, viu, fèrtil en humor i en doble joc.

Una proposta encara més agosarada, però en la línia de l'experimentalisme, és *Bua* (El Cep i la Nansa), de Francesc Bononad. Un exercici narratiu engrescador que renuncia a la narrativitat clàssica i s'inclina pel fragment. Una prosa que oscil·la entre la brevetat, el balbuceig i una mínima discursivitat per tramatar un seguit de textos entre esbossos narratius i assagístics a fi d'indagar les implicacions socials del dolor i en l'individu. Tot plegat, una poètica radical que aposta pels jocs del llenguatge per estirar el significat més enllà dels contorns habituals.

En la línia de la literatura sense grans pretensions, però desenfada i amb ganes de bufonejar i de caricaturitzar tot un seguit de tòpics, el lector trobarà *La fallera calavera*, d'Enric Aguilar (Sembla)

El futbol, agrade o no, envaeix les nostres vides. Armand Company, en *Hyesel* (Editorial 3i4), desgrana en un estil amé com dos joves assisteixen a una final europea amb la il·lusió de veure guanyar el seu equip, però el seu somni acaba en un malson violent. Som davant d'una crònica novel·lada d'uns fets reals.

La narrativa curta demana també atenció als lectors. Una primera proposta interessant és *Alcohol de romer* (Edicions 96), d'Antoni Espí, un recull de contes breus, però fecunds en formes i intencions. L'actualitat i la quotidianitat són espremudes tant pel realisme com per la fantasia, tant per l'humor com pel sarcasme. Una altra obra remarcable és *Abans de callar* (Sra Llavi de Neu) d'Andreu Sevilla, un narrador potent i ben personal, que construeix amb prosa musculosa i suggeridor uns relats sòlids que ofereixen una mirada profunda sobre els personatges i les situacions a què es veuen abocats. De la seua banda, Francesc Ferrandis Escrivà s'estrena com a narrador en la nostra llengua amb *Relats de llum, d'ombra i de penombra* (Laertes), on combina el relat i el microrelat per oferir un ventall llarg incursions sobre la complexitat que regeix la naturalesa humana.

Josep Franco, després d'un llarg silenci, torna a la narrativa amb *L'amor també mata* (Viena). Una dona madura que ven el seu cos s'uneix a un policia retirat que li demana que relate les seues experiències. El resultat és la novel·lització d'una vida de pel·lícula on passa de tot: intrigues, cadàvers, amenaces, mentides, sospitoses, estima... Un deliri contat amb la força literària habitual del millor Josep Franco.

Entre les obres més destacables de les novetats cal remarcar-ne quatre. Sens dubte, un títol estel·lar és *Un dinar un dia qualsevol* (Columna), on Ferran Torrent ens disecciona una societat oberta en canal, on tot el món viu "retallat" i on la corrupció és un *modus vivendi*. Els foscos negocis del fem i el futbol són el tobogan per a parlar de la corrupció en els terrenys

*La
narrativa
curta
demana
també*

atenció als lectors

polítics i econòmic (on els empresaris i la banca cada dia controlen més la política i els mitjans de comunicació) i dels vasos comunicants existents entre el poder i la premsa. El fil conductor el du un periodista *freelance*, producte excepcional de la factoria Torrent. És un individu escèptic, perquè pertany a una generació que “ha viscut totes les derrotes”, però alhora és sensible a les injustícies. S’aliarà a personatges al marge de la llei per fotre els rics i tirar una mà als més necessitats. Acció, joc, mentides i diàlegs trepidants condueixen una ficció retrat d’un moment que tot el món pot reconèixer.

Un altre dels grans reclams del moment és *Gegants de gel* (Periscopi), de Joan Benesiu, un viatge a la frontera extrema del món, on uns personatges, que fugen i cerquen respostes, relaten els seus drames. És una història profunda, subjugadora, que en un mateix traç narratiu integra narració, crònica de viatge, biografies fictícies, somnis, passatges assagístics, sovint amb un vernís filosòfic – sense ser mai fosc–, relat policíac, combinat amb material fotogràfic. Tot plegat, el tràfec de referències és tant fecund que esdevé un cant al llenguatge, ja que representa el seu triomf davant de la descomposició progressiva del món, que tant obsedeix el narrador.

El retorn de l’hongarès (Bromera), d’Anna Moner, fascinarà els lectors que gaudeixen de les immersions en les tenebres i en la brutalitat sense oxígens. És un *thriller* especial, on hi ha indagació policíaca, però sobretot la investigació forense, on es combinen els mètodes del passat i del present. Anna Moner destaca per la destresa en la minuciositat del miniaturista per a bastir descripcions i crear atmosferes inquietants i climes que embolcallen titil·lacions morboses.

Per últim, cal esmentar *Trencatenebres* (Editorial 314), de Juli Alandes, el millor dels seus llibres escrits fins ara. Combina la història i la novel·la policíaca, ja que apareix un assassí en sèrie. El valor de l’estil de Juli Alandes és que combina a la perfecció rigor històric i llibertat narrativa. El llibre és una immensa calaixera on cada calaix conté una història que construeix al mateix temps els personatges i la vida de tots. Una obra calidoscòpica que pinta un retaule del País Valencià entre 1919 i 1939.

Encara és un escriptor jove, però no s’ha de perdre de vista Joanjo Garcia, que, amb *Aquell agost amb punt final* (Bromera), aconsegueix una novel·la breu de notable potencial narratiu. La desaparició d’una jove en les vacances trastoca la vida d’un poble, i tots els personatges que desfilen desgranen les seues veritats, les seues mentides, les seues justificacions.

Fóra de la ficció, un llibre que cal destacar és *Dins el camp d’herba (dietari 2009-2012)* (Perifèric), de Ramon Ramon, una obra de gran vàlua per la profunditat narrativa en què descriu alguns personatges, com el pare, l’àvia, les transformacions d’un poble al costat de la ciutat o relata les vivències amb personatges singulars a Irlanda. Reflexions incisives i penetrants solquen un llibre ben escrit, d’una alta qualitat literària.

Poesia

Encara que la poesia potser no visca un moment d’esplendor com els que ha viscut anys enrere, sí que han eixit títols d’una qualitat ben notable. A més, és un moment en què es dona un fenomen que cal tenir en compte, com ara el fet que algunes editorials editen una enorme llista de títols, que segurament no passaran a la història, però animen la vida literària.

En el darrer tram del 2015 han sortit un estimable nombre de llibres per a valorar. *La set intacta* (Pagès Editor) de Ramon Guillem és un molt bon poemari, on l’autor ha depurat l’escriptura dels darrers anys: uns vers nítid, melodiós que toca fons. La temàtica és variada, però potser destaque la consciència que l’atzar ens marca i ens cal aprofitar el regal de les coses menudes tot i saber que també duen la condemna. El que preval és que la lucidesa acreix el gaudi mentre dura.

Joan Navarro ha publicat en poc de temps dos poemaris de primera: *O: llibre d’hores*, un diàleg amb el pintor Pere Salinas, i bellament editat per Edicions 96, i *El plom de l’ham* (Edicions 62). De vers enèrgic i ben modulad, la poesia Navarro demanava que la situem més enllà d’una visió històrica, perquè es mou en una galàxia personal on es barregen el substrat intemporal, les cultures antigues i les modernes, el món occidental i l’oriental. Això li permet una geografia visionària o imaginativa on tot és possible, on els distints àmbits es barregen. Una poesia que cerca la nuesa, la despossessió, de vegades extrema, del llenguatge, cosit sobretot amb frases curtes, nominatives, que descriuen accions

Joan Navarro ha publicat dos poemaris. / JESÚS CÍSCAR

o enumeren, acumulen o juxtaposen material divers i imatges que comprimeixen càpsules de pensament.

La casa buida (Bromera) és una destil·lació del món literari de Pérez Montaner, ja que l'acompanyen autors i obsessions que han sedimentat la seua obra. Ens trobem amb una poesia depurada, de modulació límpida, que a través de la natura o d'estampes, de manera figurada o més o menys directa, du la comptabilitat moral d'un mateix i dels altres. Així, el flux poètic sembla funcionar com un escrutini de vivències i actituds, com ara la fidelitat a la manera de ser o a un país, fet que reporta conseqüències morals perdurables.

Teresa Pasqual, en *Estació Nord* (Edicions Buc), ofereix una poesia variada, però profunda i colpidora, cisellada amb una austeritat i un rigor d'altura. Incideix en les profunditats i els límits de la paraula, reflexiona i explora les relacions entre la paraula i el cos.

Una grata sorpresa ha sigut la publicació d'un inèdit de Vicent Andrés Estellés, titulat *Antoni Miró* (Denes). És un llibre dels anys setanta, molt circumstancial, però la veu proteica del poeta que fa que la vibració lírica sure per damunt del moment. Prosa poètica escrita a

cremadent, on crepita la fuga surrealista amb el to popular i quotidià, i on sorgeixen llargues expansions sobre el sexe, vital i prosaic. Un Estellés que, sense ser de primera, ofereix guspires i moments joiosos.

Un llibre recent que és una meravella és *Variacions Goldeberg (Ària amb variacions per a la recreació de l'esperit) precedides de sis bachianes* (Denes) d'Antoni Ferrer. Com sempre, fa servir un vers robust i estructures meditatíssimes, de ressonàncies bíbliques i clàssiques, a fi de trenar una veu que vole per penetrar en temes insondables, profundament religiosos i profundament humans alhora.

Altres llibres de poemes que cal destacar poden ser els següents. El primer llibre de Salvador Ortells, *Els mots ferits* (Bromera), mostra una maduresa poc habitual en una primera obra. És una poesia de ritme contundent i ressons clàssics, rigorosa en el concepte i en la forma. Una meditació sobre el fet creatiu i la pèrdua amorosa. De la seua banda, Isabel Robles, en *Les sabates i altres poemes* (Bromera), escrit amb un estil directe, confecciona un joc de prismes sobre la idea del buit, on podem trobar, entre altres, experiències literàries, íntimes, cíviques. *Alfabet del desig* (Bromera) és el retorn de Francesc Rodrigo després de molt de temps de silenci. És una poesia depurada, de fons urbà amb flaixos dedicats a la natura i al sentit de la vida. Entre els poetes joves, cal esmentar Moisès Llopis, que, en el seu primer llibre, *Vidre d'estam* (Germania), exhibeix una solidesa poc corrent. Rigor formal, mirada cauta i agudeses per traure reverberacions a les paraules caracteritzen una manera de fer que delata una certa tirada cap al món de la infantesa. Per a tancar aquest repàs, cal esmentar *Ciutat, dies insòlits* (Onada), de Francesc Viadel, un poemari que combina la versificació amb el poema en prosa. És un discurs rabiüt, colèric. El vers tumultuós i tempestuós conjura un càntic desbocat d'odi i estima a València, però també a altres racons d'Europa.

Una grata sorpresa ha sigut la publicació d'un inèdit de Vicent Andrés Estellés